Libellen in het werkgebied van de VWGMK

Een libel is een kleurig insect

Een libelle is een damesblad

Theo Admiraal

11 november 2025

Alle foto’s: Theo Admiraal

Wat bijzonderheden over de Libellen in Nederland

Er leven in Nederland zo’n 70 soorten libellen en bij ons kun je er jaarlijks 30 verschillende zien.

Libellen leggen eitjes in het water en zijn dus altijd aan water gebonden. Sommige soorten leven in stilstaand water en anderen in stromend water en zelfs in rivieren. Soms vind je ze ver van water, maar ze komen altijd terug voor de voortplanting.

Libellen zijn gebonden aan bepaalde biotopen zoals laagveen, hoogveen, vijvers en pioniersplasjes.

Libellen leven van kleine insecten als muggen en vliegjes. Grotere libellen kanabiliseren op kleinere soorten.

De cyclus is soortafhankelijk. Sommige soorten leven één jaar als larve in het water, andere 2 of zelfs 3 jaar. In het larvenstadium vervellen de larven wel meer dan 10 keer.

Libellen zijn indicatiesoorten voor de kwaliteit van het water.

Larven kruipen via een (riet)stengel uit het water en sluipen dan uit. De libel pompt zich op en vliegt dan weg.

Wat bijzonderheden over de Libellen in Nederland

Libellen komen over de hele wereld voor.

300 miljoen jaar geleden vlogen er al libellen rond. Zij waren 70cm groot!

Libellen hebben geen angel en steken niet!

Bij de meeste soorten duidelijk onderscheid tussen het mannetje en het vrouwtje

Libellen leven hooguit enkele maanden. Soms zelfs maar een paar weken.

De klimaatsverandering heeft grote invloed op de verspreiding. Sommige koude minnende soorten als de Geelvlekheidelibel (50 jaar geleden de meestvoorkomende libel in de duinen!), Maanwaterjuffer en Noordse Glazenmaker komen bijna niet meer voor in Nederland.
Daarentegen rukken zuidelijke soorten op. Voorbeelden hiervan zijn de Zuidelijke Heidelibel, de Zuidelijke Keizerlibel en de Gaffelwaterjuffer.

Naast de soorten die hier jaarlijks voorkomen zijn er ook invasieve soorten zoals de Zwervende Heidelibel en de Zadellibel.

De anatomie van een libel

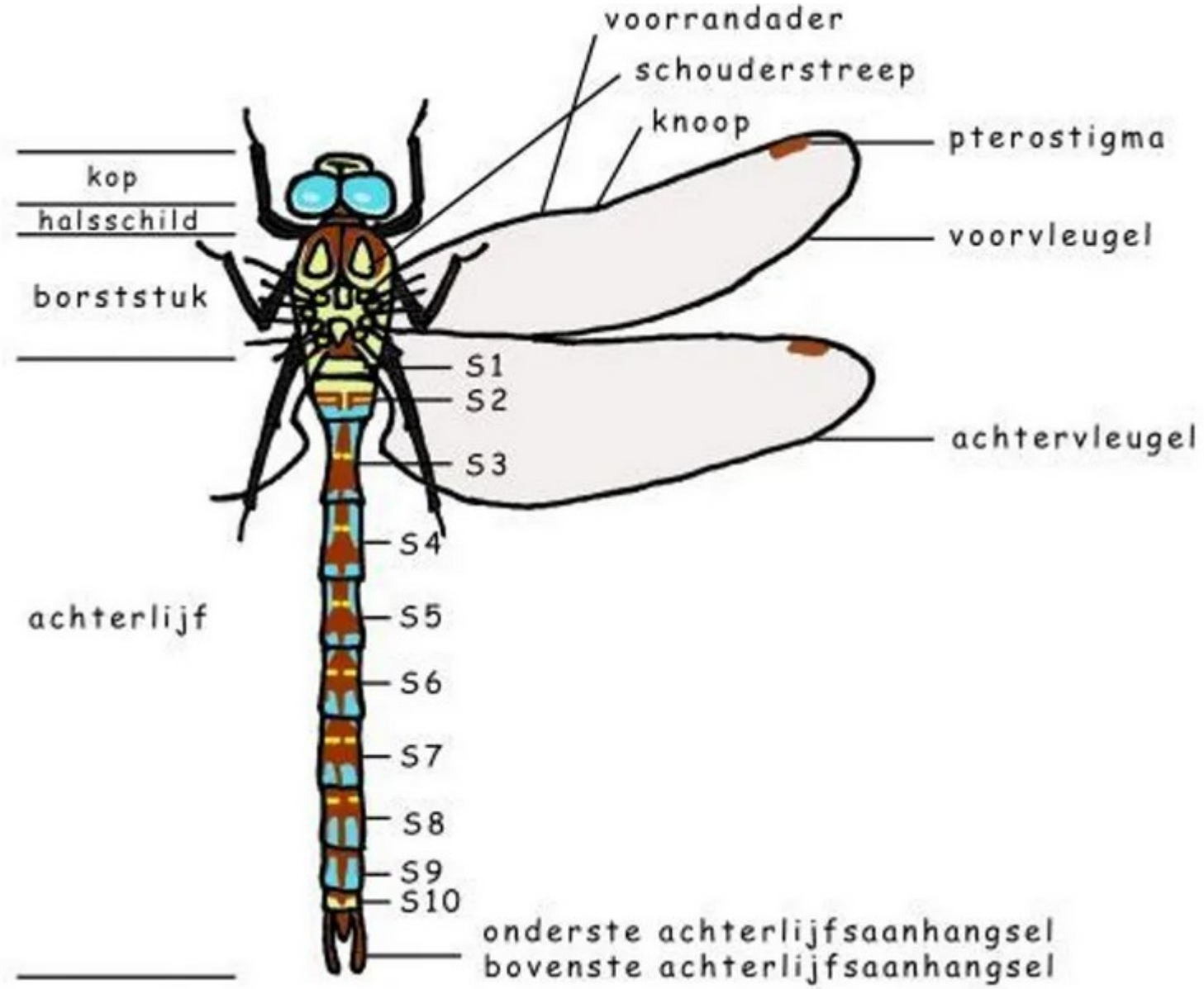

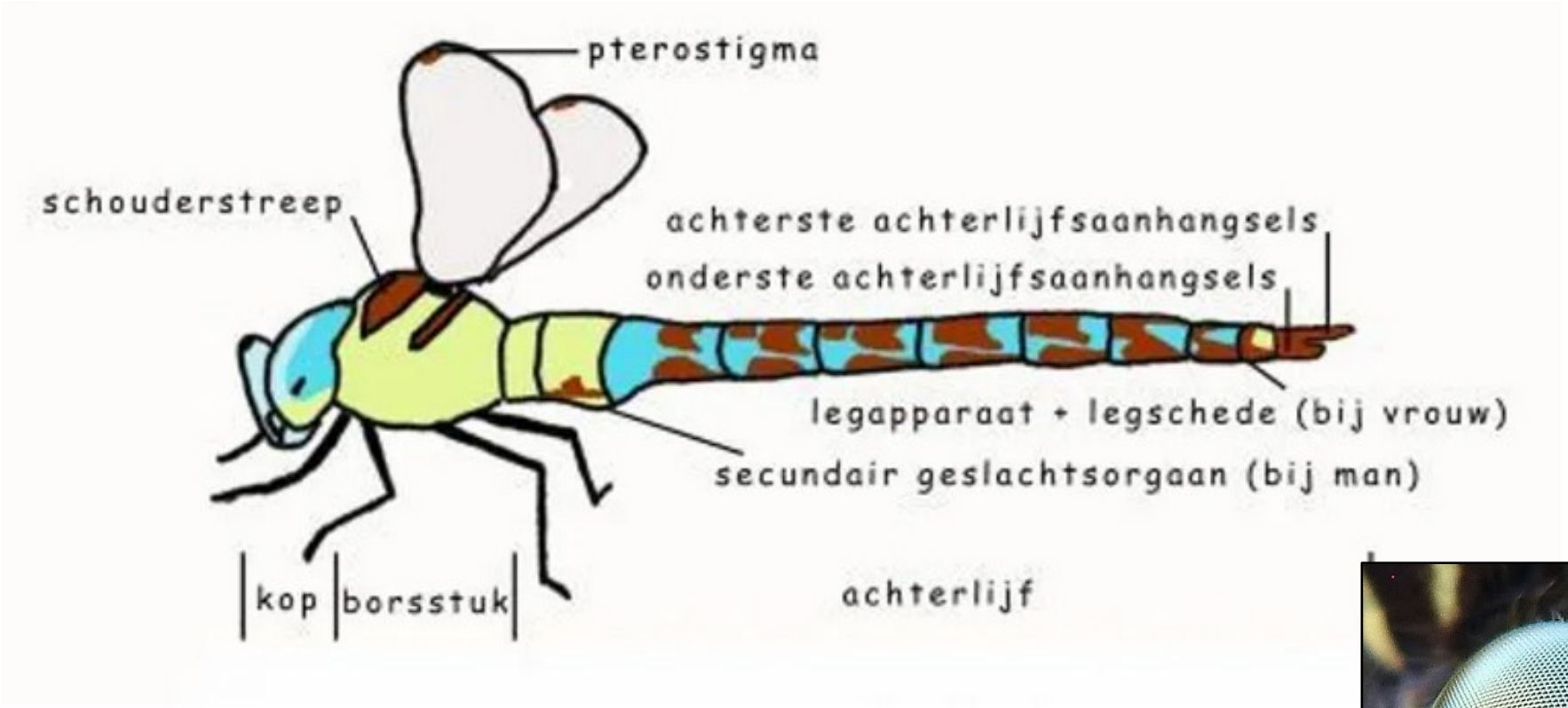

- Alle libellen hebben 6 poten en 4 vleugels (2 voor en 2 achter)
- Het achterlijf bestaat altijd uit 10 segmenten
- De tekening van het achterlijf is altijd kenmerkend voor de soort en zo is de soort dan ook vaak op naam te brengen.
- Een libel heeft de kenmerkende facet ogen.

Kenmerken libellen en (water)juffers

Een echte libel:

- Heeft uitstaande vleugels als hij stil zit
- Is forser en heeft (vaak) een knotsvormig lichaam
- Heeft ogen die tegen elkaar zitten

Een (water)juffer:

- Houdt de vleugels langs het lichaam als hij stil zit
- Heeft een lang lichaam zonder verdikking
- Heeft de ogen aan de zijkant van de kop

De voortplanting van libellen

Een mannetje grijpt het vrouwtje achter in de nek. De achterlijfaanhangsels van het mannetje zijn per soort verschillend en passen alleen op een vrouwtje van de zelfde soort. Dit wordt een tandem genoemd.

Vervolgens brengt het vrouwtje haar achterlijf naar het borststuk van het mannetje en vindt de werkelijke paring plaats. Deze houding noemen we het paringsrad.

Daarna vindt de eiafzetting in het water plaats. Bij sommige soorten gebeurt dit in tandem, bij andere solitair waarbij het mannetje de omgeving bewaakt en andere mannetjes wegjaagt.

Bruine Winterjuffer 3,8 cm

- De enige bruine juffer in ons gebied
- De enige libel / juffer die overwintert en zodoende 8 maanden oud kan worden
- Zit in de herfst op dood, lichtgekleurd hout te zonnen
- In het voorjaar kleuren de ogen blauw

Vuurjuffer 3,5cm

Mannetje

Vrouwtje

- Vaak de eerste libel in het voorjaar
- Mannetje is slanker en heeft veel minder zwart
- Komt veel voor bij tuinvijvers

Lantaarntje 3,2 cm

Mannetje

Tandem

- Veel voorkomende juffer in veel verschillende biotopen
- Mannetje is slanker. Blauw ‘achterlicht’ op S8
- Vrouwtje vaak een afwijkend gekleurd borststuk

Tengere Grasjuffer

2,8cm

Mannetje

Vrouwtje

- Kleiner dan een Lantaarntje
- Blauw ‘achterlicht’ op S9, niet op S8 als bij Lantaarntje
- Veelal in pioniersplasjes. Regelmatig het jaar daarop niet meer aanwezig.
- Uitgekleurd vrouwtje is overwegend oranje

Watersnuffel 3,3cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje heeft een kenmerkend paddenstoeltje op S2
- Vrouwtje heeft torpedo achtige figuren op het achterlijf
- Trapezevormige blauwe streep op het borststuk is breder dan de zwarte streep eronder
- Vaak op meer open water

Azuurwaterjuffer 3,4cm

Mannetje

Tandems

- Meest algemene blauwe juffer.
- Mannetje heeft een ‘U’ op S2.
- Vrouwtje lichtgroen borststuk en onderzijde achterlijf. Bovenkant achterlijf donker.
- Vaak in groepen en in tandem ei-afzettend.

Variabele Waterjuffer

3,6cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje met uitroeptekens op het borststuk en een zwarte Y op S2
- Vrouwtje heeft een vaasvormig element op S2
- In Castricum vooral te vinden bij de eendenkooi van Asjes.

Grote Roodoogjuffer

3,3cm

Mannetje

Tandem

- Mannetje heeft rode ogen en een scherp afgesneden ‘achterlicht’ op S9-S10
- Vrouwtje heeft donkere ogen en geen blauw op het achterlijf. Jong vrouwtje licht groen
- Zit zelden in de begroeiing maar vaak op drijvende vegetatie.
- Bij ons algemeen op de Karpervijver.

Kleine Roodoogjuffer

2,9cm

Mannetje

Tandem

- Mannetje heeft rode ogen en ook blauw aan de onderkant van het achterlijf.
- Vrouwtje heeft donkere ogen en geen blauw, maar bronskleur op het achterlijf.
- Lichte poten. Vaak te vinden in polderslootjes.
- Mannetje heeft een x op laatste segment

Gewone Pantserjuffer

3,7cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje S1-S2 en S9-10 blauw berijpt
- Donker pterostigma. Borststuk en achterlijf metaalkleurig.
- Vrouwtje geen berijping. Knotsvormig S8-S10

Zwervende Pantserjuffer 4,5cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje en vrouwtje hebben geen berijping
- Duidelijk tweekleurig pterostigma en de achterkant van de kop is geel
- Pioniersoort in droogvallende plasjes. Sommige jaren algemeen, andere jaren afwezig

Tengere Pantserjuffer 3,5cm

Mannetje

Tandem

- Alleen het mannetje heeft berijping op S9-S10
- Kenmerkend lichtbruin pterostigma met lichte zijden
- Niet algemeen in de duinen

Houtpantserjuffer 4,4cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje en vrouwtje hebben geen berijping en een wit pterostigma
- Hangt vaak op ooghoogte in bomen en struiken
- Vliegt van augustus tot November. Nog te vinden in de herfst.
- Langs voetpaadje tussen Zeeweg en De Vaart

Paardenbijter

6,1cm

Mannetje

Vrouwtje

- Kleiner dan Keizerlibel en Blauwe Glazenmaker
- Mannetje en vrouwtje hebben een duidelijke gele spijker op S2
- Mannetje bruine basis met blauwe vlekken. Vrouwje met gele vlekken.
- Vliegt van augustus tot oktober. In de schemering vaak in zwermen.

Vroege Glazenmaker

6,4cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje en vrouwtje hebben een gele spijker op S2 en een licht pterostigma
- Groene ogen vallen op bij vliegend exemplaar
- Hangt vaak in groepen te ‘zonnen’ op lichte, zonnige boomstammen.
- Vliegt al in mei, maar talrijkst in juni

Blauwe Glazenmaker 7,2cm

Mannetje

Paringsrad

- Hij is niet blauw, maar groen! Alleen vlekken bij het mannetje op S8-10 opvallend blauw
- Grote gele vlekken op het borststuk.
- Patrouieert onvermoeibaar langs een klein stukje water
- Nazomer soort. Gaat nauwelijks hangen. Best kans in de schemering

Glassnijder 5,8cm

Mannetje

Vrouwtje

- De Glassnijder is een kleine, compacte libel.
- Mannetje heeft langwerpige blauwe vlekjes op het achterlijf, vrouwtjes gele.
- Mannetje twee duidelijk strepen op het borststuk.
- Vliegt al vanaf april.

Grote Keizerlibel 7,8cm

Mannetje

Ei-leggend vrouwtje

- Mannetje overwegend blauw met zwarte lengtestreep. Vrouwtje groenig.
- Komt oorspronkelijk uit Afrika. Nu bij ons zeer algemeen.
- Zwaar borststuk. Maakt in de vlucht een ‘gebochelde’ indruk.
- Ook vaak te vinden in het open duin, ver van het water.

Zuidelijke Keizerlibel

6,9cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje en vrouwtje een blauwe ring om S1-S2. Verder donker achterlijf.
- Lichtbruine waas over de vleugels
- Pas 20 jaar in Nederland
- Goed te zien uit het Boetje van onze Kees

Smaragdlibel 5,1cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje en vrouwtje zijn bronskleurig met oranje-gele vleugelbasis
- Mannetje duidelijk ingesnoerd en knotsvormig
- Tijdens de vlucht goed herkenbaar aan groene ogen
- Hangt vaak in struiken (hangt vaker dan hij vliegt….). Karpervijver e.o.

Viervlek 4,4cm

Mannetje

Vrouwtje

- Zeer herkenbare en algemene libel
- Duidelijke vlekken tussen achterlijf en pterostigma
- Grote zwarte vlek aan de basis van de achtervleugel
- Van dichtbij te benaderen (en te fotograferen)

Platbuik 4,4cm

Mannetje

Vrouwtje

- Heeft zeer dik achterlijf
- Zwarte vlekken met oranje aders aan de vleugelbasis
- Jonge mannetjes zijn ook geel en kleuren pas later blauw
- Hangt vaak open en is van dichtbij te benaderen (en te fotograferen)

Gewone Oeverlibel

4,7cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje blauw berijpt en vrouwtje geel met zwarte strepen
- Jong mannetje is ook geel en kleurt geleidelijk naar blauw (veel tussenvormen)
- Altijd in de buurt van water
- Zit heel vaak op de grond

Gevlekte Witsnuitlibel 3,6cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje donkerrode vlekken met kenmerkende licht vlek op S7.
- Vrouwtje verdikt achterlijf met gele vlekken. Vlek op S7 is vaak lichter.
- De trots van de PWN. Lang was de ijsbaan de enige plek in Noord-Holland
- Witsnuiten gaan hard achteruit

Bruinrode Heidelibel

4,0cm

Mannetje

Vrouwtje

- De talrijkste libel in onze region.
- Vliegt tot ver in november
- Mannetje heeft een matrood achterlijf en gele banden op het borststuk
- Vrouwtje geel achterlijf. Oudere vrouwtjes worden grijs-geel

Steenrode Heidelibel

3,8cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje lijkt veel op Bruinrode Heidelibel maar komt minder vaak voor
- Geen duidelijke banden op het borststuk
- Mannetje en vrouwtje hebben een duidelijke hangsnor
- Vrouwtje heeft een 90° legschede

Bloedrode Heidelibel

3,7cm

Mannetje

Vrouwtje

- Enige heidelibel met zwarte poten
- Mannetje heeft een knotsvormig achterlijf en is levendiger rood
- Mannetje heeft een rood aangezicht
- Beide hebben borststuk met smalle zwarte streep (geen banden)

Zwervende Heidelibel

3,7cm

Mannetje

Vrouwtje

- De zwervende Heidelibel is de enige libel waarvan de onderkant van de ogen blauw is
- Vooraders van het mannetje rood, van het vrouwtje geel
- Sommige jaren komt hij massaal voor. Andere jaren helemaal niet.

Vuurlibel

4,1cm

Mannetje

Vrouwtje

- Mannetje helemaal rood (achterlijf, borststuk en ogen)
- Vrouwtje licht met donkere lengtenaad over achterlijf. Wordt iets donkerder als ze ouder wordt
- Pas een paar jaar aanwezig in onze region
- De vlonder van de ijsbaan is een ‘zekerheidje.